

Referat fra tur til Island med Norsk arkeologisk selskap

3. - 7. juni 2010

Torsdag 3. juni.

Reisen gikk fra Gardermoen ved middagstider, og vi landet på Keflavik lufthavn kl.15.45 lokal tid, litt forsinket. Guiden Hjalti Þor Björnsson møtte oss på flyplassen og fortalte løst og fast om Island på den nesten en time lange bussturen inn til Reykjavik, til Radisson Blu Saga Hotell. Det ble servert middagsbuffet på hotellet.

Fredag 4. juni

Reykjavik og bymuseer

Guide i dag: Guðrun Frimannsdóttir

Første post på programmet var besøk på Nationalmuseet som ligger like ved hotellet. Museets guide, Steinunn Kristjánsdóttir, fortalte hva vi kunne se. Det var Islendingabók og Landnámabók, og vi lærte at landnámstiden var fra år 874 – 930. Det var en utstilling om da kristendommen kom til Island, i år 1000. Denne utstillingen var kommet i stand ved ekstra midler bevilget ved 1000-årsjubileet.

Det ble spasertur til Reykjavik sentrum for å se utstillingen ”Reykjavik 871±2”. Den viste utgravingen av et langhus som var 20 m langt, 8 m bredt, og innvendig areal ca. 85 m². Det var bebodd år 930 – 1000.

Lunsj på Restaurant Reykjavik.

Buss til Perlan, en bygning som omkranses av fire enorme varmtvannstanker, som fungerer som reservelager. Vi skulle til Saga Museum Perlan. Vi ble utstyrt med audioguide, og fikk se en utstilling med dukker i full størrelse. Kunstneren hadde tatt avstøpning av hele familien sin, og det ble en svært livaktig utstilling. Vi fikk hele Islands historie på rundturen, som begynte med den første landnåmsmann, Ingolf Arnason. Det var tatt med mange dramatiske hendelser, som halshugging av den siste biskop i 1550, og heksebrenning.

Buss videre til Bessastaðir, presidentens residens. Vi fikk komme inn i representasjonsboligen og ble presentert for en rekke gaver til presidenten fra mange lands statsoverhoder. I kjelleren var det ruiner av det første huset på stedet. Det ble gravd ut to hus ved siden av hverandre. Snorri Sturluson eide Bessastaðir på 1200-tallet. Det nåværende huset er fra 1766, kirken ved siden av fra 1781. Vi hadde med en guide her som hadde vært med på denne utgravingen. Hun het Ragnhildur, og hun ledet utgravingen på Hofstaðir, 1994 – 2000.

I Garðabær foregikk en utgraving som var satt i gang på grunn av utbygging av området. Der lærte vi om tefradatering, en dateringsmetode basert på askelag. Det gir en svært nøyaktig datering. Lyse askelag kommer fra utbrudd i vulkanen Hekla, mørke lag er fra Katla.

Siste stopp var Hofstaðir, hvor de har gravd ut Islands hittil nest største langhus, 8 x 30 m.

Middag ble servert oss på Potturinn og Pannan i Reykjavik sentrum.

Lørdag 5. juni

Den gylne sirkel.

Guide i dag: Guðrun Frimannsdóttir

Første stopp i dag var Gljúfrasteinn Museum i Mosfelladal hvor forfatteren Halldór Kiljan Laxness bodde. Vi fikk en kort introduksjon om mannen og stedet av en guide som presenterte seg som Brynhildur. Boligen var fra 1945. Interiøret var danske designmøbler fra den samme tiden. Laxness fikk Nobelprisen i litteratur i 1955.

Vi kjørte videre i øde og vilt terreng til Þingvellir, i det nordvestlige hjørnet av Þingvallavatn, landets største innsjø. Island er kjent som et av verdens eldste demokratier. Alltinget ble stiftet på Þingvellir i år 930. Hver sommer samlet representanter fra hele landet seg her og lagde lover, avgjorde tvister, druknet hekser, eller hva det måtte ryddes opp i. Allmannagjá er navnet på juvet som er omgitt av loddrette fjellvegger på begge sider. Sprekken, som på et vis går tvers over hele Island, utvider seg et par cm hvert år. I den andre enden av Þingvallavatn så vi Nesjavellir, kraftverket som utnytter de varme kildene og lager strøm.

Så var det Geysir. Det koker og spruter mange plasser. Den varme kilden som har gitt navn til fenomenet, har faktisk begynt å boble igjen etter det siste store jordskjelvet i år 2000, men det er Strokkur som har den høyeste vannsøylen, 25 – 30 meter.

Lunsj på Geysir hotell.

Dagens overskrift "Den gylne sirkel" omfatter Þingvellir, Geysir og Gullfoss. Vi skulle nå til Gullfoss. Det er elven Hvítá som fosser 32 meter ned i to etasjer og videre ned i et 70 meter dypt juv. Heldigvis forsvant ingen av selskapets deltagere, selv om mange gikk langt utpå berget midt i fossen. De ble bare våte.

Siste stopp i dag ble Skálholt, Islands første bispesete, opprettet i 1056. Dette var et viktig sentrum før reformasjonen, og biskopen var både rik og mektig. Det har stått flere stavkirker på stedet, men de har enten blåst bort eller brent. Da både kirken og gården ble ødelagt av et jordskjelv i 1784, ble det bestemt at domkirken skulle ligge i Reykjavik, som var begynt å vokse frem. Kirken på Skálholt i dag er bygd på 1960-tallet. Vi gikk gjennom en underjordisk gang for å komme inn i kjelleren, der det var en utstilling av noen gravmonumenter, en sarkofag fra 1200-tallet og litt om historien på stedet. Det var også en trapp opp til kirken.

Den siste katolske biskop, Jón Arason, og hans to sønner ble halshugd her i 1550, som vi lærte om på Saga Museum Perlan.

Bussen fraktet oss tilbake til hotellet omtrent kl 18.15.

Middag på restaurant Iðno i sentrum av Reykjavik, rett ved Tjörnin. Huset fra 1896, ble bygd som arbeidernes hus. Interiøret i dag sies å være det opprinnelige.

Søndag 6. juni

Sagasirkelen

Guide i dag: Hjalti Þor Björnsson

Vi forlot Reykjavik og aske kl.9.00 med kurs nordover. Etter en times tid var vi ute av askeskyen, og hadde klar himmel på hele turen, som i går. I Borgarnes, et lite tettsted, lå det et gammelt hus nede ved havnen, der det var to utstillinger: Landnåmstiden og Egils Skallagrimssons saga. Vi ble utstyrt med audioguide, og opplevde en moderne multimediautstilling over landnåmstiden og en røff utstilling med tablåer og figurer i tre, mange satt sammen av grovtskårne plankebiter, som viste hele Egils voldsomme liv. Ute fant vi to minnesmerker over Egils barnepike, som trolig reddet ham fra å bli drept av faren, Skalla-Grim Kveldulfsson, men som selv ble drept av ham.

Vi ble servert lunsj i nabohuset til utstillingene.

Litt utenfor Borgarnes ligger kirkestedet Borg, hvor Skalla-Grim slo seg ned rundt år 900. Der står det nå en ganske liten kirke fra 1880. Vi så en runesten på kirkegården der den første som ble gravlagt på stedet, Kjartan, ble gravlagt feil vei. Ingen har kunnet tyde runestenen ordentlig.

Så var det Reykholt, et av de viktigste historiske stedene på Island. Her bodde Snorri Sturluson fra 1206 til han ble drept i 1241. Snorre tilhørte Sturlungene, en rik slekt med politisk makt. Det har vært utgravninger på stedet, og de har funnet rester etter mange bygninger og en svært bred mur, 4 – 6 meter tykk, slik at det nærmest har vært en liten festning. Det skulle ikke være lett å ta seg inn på området selv om festningen ikke var bevoktet, men de som kom for å ta livet av ham, gav seg ut for å komme med forslag til forlik, og dermed fikk de møte ham.

Vi fikk etter hvert høre et foredrag med lysbilder om Snorre og stedet Reykholt av Bergur Þorgeirsson, en av de ansatte på Snorrastofa. Da presten Geir Waage var ferdig med prekenen, viste han oss rundt ute og fortalte om hvordan det var på Snorres tid. Vi så bassenget og litt av tunnelen som antagelig hadde ført fra Snorres hus til bassenget.

I dag drives det forskning i middelalderstudier i Snorrastofa, som er bygd delvis med midler fra vestlandskommuner i Norge. De har 9 ansatte og driver en utstrakt kursvirksomhet.

Det står to kirker på stedet, den gamle fra 1887, som har en glassplate i gulvet hvor vi kan se en gammel smie som er gravd ut, og den nye fra 1996. Utenfor skolebygningen fra 1931 står det en statue av Snorre laget av Gustav Vigeland.

Som avslutning på besøket ble vi servert vin og potetgull i utstillingslokalet under kirken. En norsk forsker, Evy Bøe, fortalte litt om språk, og pekte på noen eldre skrifter og bøker som var utstilt.

Vi var tilbake i Reykjavik kl 18.20, så det ble kort pause før bussen hentet oss kl.19.45 til middag på Restaurant Perlan.

Mandag 7. juni

Vi sjekket ut fra hotellet om morgenen og ble kjørt til Reykjavik bymuseum Árbæjarsafn. Navnet Árbæjar kommer fra den eneste opprinnelige gården på stedet. Den ble bygd i 1850, og da bodde dyr og mennesker i samme hus. Senere ble den påbygd et par ganger, sist i 1918, og var da bebodd til 1948. Vi så også en liten trekirke som opprinnelig stod på Nord-Island. Den var tatt ned og bygd opp flere ganger før den kom til museumsområdet. Det var ellers mange hus fra ulike tidsperioder, og vi gikk en runde, men rakk ikke mye.

Litt før klokken elleve ble vi kjørt til Blå lagune. De som ikke hadde meldt seg på bading, fikk tilbud om et besøk på et vikingmuseum som lå i nærheten. Etterpå var det bare rett til flyplassen og veien hjem.